

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษากับคุณภาพชีวิต

การทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

หนองบัวลำภู เขต 1

จักรพงษ์ พลชาย และ ละดา ดอนหงษา

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิจัยบัณฑิต

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNAL ADMINISTRATION OF SCHOOLS AND

QUALITY OF WORK LIFE OF GOVERNMENT TEACHERS UNDER NONGBUA

LAMPHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

Jakkrapong Phonchay and Lada Donhongsa

Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Pitchayabundit College, Thailand

E-mail: polchai2518@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 350 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางของเครซีและมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า

1) การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ 2) คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวม มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคม ด้านการมีธรรมนุญในองค์กร ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยในที่ทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว และด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r_{xy}=.22$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the internal administration of schools 2) study the quality of work life of government teachers 3) study the relationship between internal administration of schools and quality of work life of government teachers. The sample of this study was 350 government teachers under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2019. The sample size was determined by Krejcie & Morgan's table. The sample was selected based on stratified random sampling. A questionnaire was used as a research instrument to collect data rating scale of 5 levels and Reliability .99. Data collected were then analyzed by using software package and statistics including percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results of this study indicated as follows: 1) Overall internal administration of schools under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1 was at the high level. When individual aspects were considered, an aspect with the highest mean was academic administration, followed by people administration, general administration, and budget administration. 2) Overall quality of life of government teachers under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1 was at the moderate level. When individual aspects were considered, an aspect with the highest mean was social benefit works, followed by work security and progress, social integration, organizational constitution, opportunity to develop the knowledge and ability, safety and hygiene at work, work-life balance, and sufficient and fair compensation. 3) The internal administration of schools was positively related with the quality of work life of government teachers under Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1 at low level ($r_{xy} = .22$) with a statistical significance level of .05.

Keywords: relationship, internal administration of schools, quality of work life

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าราชการครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญของชาติในด้านการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน สังคมและประเทศชาติจะมีความเจริญก้าวหน้าและมีการพัฒนาไปในทิศทางใดนั้น

ย่อมขึ้นกับคุณภาพและวิธีการของแต่ละบุคคลที่ได้รับการศึกษา ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลในสังคมและประเทศชาติ เป็นผู้มีความประพฤติดีก็คือ ครู โดยเฉพาะครูในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและให้วิชาความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น ครูประถมศึกษา จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการอบรม สั่งสอน ให้ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม ตามความต้องการของสังคม และครูมิใช่เป็นเพียงผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการสั่งสอนอบรมเพียงเท่านั้น แต่ครูยังต้องมีคุณธรรมประจำใจเพื่อเป็นต้นแบบให้กับนักเรียนซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศต่อไป โดยครูจะต้องมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี (เพ็ญศรี เวชประพันธ์ 2557 : 2)

คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Life) เป็นแนวคิดในการทำงานที่บอกว่า งานและชีวิตจะเกี่ยวข้องผสมผสานกันอย่างกลมกลืน โดยคำนึงถึงรูปแบบงานที่ทำให้ครูมีการทำงานที่ดีมีความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน มีการดำเนินชีวิตที่มีความสุข พร้อมทั้งมีการทำงานร่วมกันที่ก่อให้เกิดผลดีตามเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ถ้าครูมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ก็จะส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานในหลายด้าน มีข้าราชการครูจำนวนมาก มีสภาพปัจจัยแวดล้อมที่ขาดแคลน เช่น ปัญหาด้านค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ภาระหนี้สินจำนวนมาก ปัญหาครอบครัวอันเนื่องมาจากเวลาทำงานมากเกินไปและไม่มีเวลาให้แก่คนในครอบครัว มีปัญหาด้านทัศนคติในการทำงาน ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ไม่มีความสุขกับการประกอบวิชาชีพ ครูหันไปดิ้นรนแสวงหาความสุขกับกระแสวัตถุนิยมที่ไหลท่วมสังคม และมีหนี้สินรุงรัง ครูประกอบอาชีพเสมือนอาชีพหาเช้ากินค่ำ การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะทำให้ได้แนวทางในการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู ได้แก่ การเพิ่มความสนใจในงานมากขึ้น การเพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น และการเพิ่มผลงานในการผลิตให้สูงขึ้น (ชาญณรงค์ อินอิ้ว, 2556 : 113-122) ซึ่งจากปัญหาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูพบว่าส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น การมุ่งเน้นพัฒนาครูโดยเฉพาะครูประถมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการพัฒนาการศึกษา เพราะโดยบทบาทและหน้าที่ของครูแล้ว ครูมีหน้าที่ในการพัฒนานักเรียน และเยาวชนทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เจริญเติบโตเป็นคนดี มีทักษะในการดำรงชีวิต และประกอบวิชาชีพที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ครูที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานดีจะช่วยพัฒนานักเรียนตามพื้นฐานให้เต็มศักยภาพ ให้การศึกษาเพื่อให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้จักตนเองอย่างถูกต้อง เป็นคนที่มีคุณภาพและใช้ชีวิตที่มีคุณภาพในที่สุด (วิจิต กิจชอบ 2553 : 1)

การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ถือเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานเป็นระบบระเบียบ เพราะการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่องานด้านอื่น ๆ ขององค์กร ผู้บริหารที่ดีต้องเลือกการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อทำให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การบริหารจัดการจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทุกแขนงวิชา เนื่องด้วยการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ไม่ใช่เพียงการดำเนินงานที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงคนเดียว แต่ยังต้องมีผู้ร่วมงานท่านอื่นด้วยที่มีส่วนทำให้งาน

นั้นประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ 2557 : 12-24) ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยด้านการเกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนและชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารงานด้านงบประมาณต้องมุ่งเน้นความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการทำงาน สามารถตรวจสอบได้ โดยยึดหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสำเร็จและการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ให้สามารถจัดหาผลประโยชน์จากสินทรัพย์ของสถานศึกษา รวมทั้งหารายได้จากให้บริการมาบริหารเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน การบริหารงานด้านบุคคลสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา (สุภาพร สิงห์योग 2560 : 868) ส่วนในด้านการบริหารวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการทางวิชาการ ทำให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ส่วนในด้านการบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2557 : 35-39)

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ เจตนิพิฐ สุจิระกุล (2557 : 98-109) พบว่า การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 68.00 ซึ่งการบริหารจัดการภายในสถานศึกษานั้นถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องใช้ทักษะความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ เพื่อช่วยส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูสูงมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพโดยรวมของการศึกษาระดับชาติต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ในปัจจุบันคือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลและผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อให้ข้าราชการครูมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น มีทัศนคติที่ดี มีความรักและ

ความผูกพันกับองค์กร และสามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีอัตราการจ้างอยู่ในวิชาชีพยาวนานเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการพิจารณาประกอบการบริหารจัดการเพื่อวางแผนสร้างเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กรในการดำเนินงานตามพันธกิจต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1

สมมุติฐานการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,299 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 350 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970 : 607-610) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random Sampling)

2. ตัวแปร

2.1 การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ประกอบด้วย

2.1.1 การบริหารวิชาการ

- 2.1.2 การบริหารงบประมาณ
- 2.1.3 การบริหารงานบุคคล
- 2.1.4 การบริหารทั่วไป
- 2.2 คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู (Walton, 1973) ประกอบด้วย
 - 2.2.1 ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม
 - 2.2.2 ความปลอดภัยและสุขอนามัยในที่ทำงาน
 - 2.2.3 โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล
 - 2.2.4 ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน
 - 2.2.5 การบูรณาการทางสังคม
 - 2.2.6 การมีธรรมนุญในองค์กร
 - 2.2.7 ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว
 - 2.2.8 ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารทั่วไป เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามรูปแบบของ Likert's Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ใช้สอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู ประกอบด้วย คุณลักษณะ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 2) ความปลอดภัยและสุขอนามัยในที่ทำงาน 3) โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล 4) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 5) การบูรณาการทางสังคม 6) การมีธรรมนุญในองค์กร 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว 8) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามแนวคิดของ Walton เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามรูปแบบของ Likert's Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ใช้สอบถามคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา จากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างเครื่องมือในการวิจัย

4.2 สร้างกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู และการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

4.3 จัดทำร่างแบบสอบถามในการวิจัย) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ **ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ **ตอนที่ 2** แบบสอบถามการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารทั่วไป ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด **ตอนที่ 3** แบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู ประกอบด้วย คุณลักษณะ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม 2) ความปลอดภัยและสุขอนามัยในที่ทำงาน 3) โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล 4) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 5) การบูรณาการทางสังคม 6) การมีธรรมนุญในองค์กร 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว 8) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามแนวคิดของ Walton เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามรูปแบบของ Likert's Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4.4 หาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องการใช้ภาษา ความเหมาะสมของข้อความ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความกับคุณลักษณะที่ต้องการตรวจสอบ พบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .99

5. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง แล้วให้ส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1-2 สัปดาห์ กรณีไม่ได้รับคืนเมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ได้แบบสอบถามคืนทุกฉบับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ซึ่งมีความถูกต้องสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

6.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ที่มีต่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ที่มีต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า มีด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

2. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีด้านที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับมากจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยในที่ทำงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านการบูรณาการทางสังคม ด้านการมีธรรมนุญในองค์กร และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนด้านที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับปานกลางจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว

3. การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูโดยรวมในระดับต่ำ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกสูงสุด คือ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาด้านการบริหารวิชาการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง กับคุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไปไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง กับลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

อภิปรายผล

1. การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีการปฏิบัติมากไปหาน้อย

ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป และการบริหารงบประมาณ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีการบริหารจัดการภายในอย่างเป็นระบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีการทำงานอย่างมีระบบ มีผู้ดูแลรับผิดชอบในแต่ละด้านอย่างชัดเจน ตลอดจนมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555) ที่ทำการศึกษากาการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า การบริหารสถานศึกษา ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเอกภาพในด้านนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีอิสระในการกำหนดความต้องการและดำเนินการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคลและบริหารทั่วไป โดยมีมาตรฐานและดัชนีชี้วัดคุณภาพสามารถประเมินและตรวจสอบได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร สิงห์ยอง (2560) ที่ทำการศึกษากาการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยพบว่าครูมีระดับความพึงพอใจในการบริหารงานโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป

2. คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมมีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านการบูรณาการทางสังคม ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านการมีธรรมนุญในองค์กร ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยในที่ทำงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว และด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการครูส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่เป็นกำลังหลักของครอบครัวและกำลังเริ่มสร้างฐานะ ความมั่นคงให้กับชีวิต จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยสะท้อนจากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย จึงทำให้ค่าตอบแทนที่เป็นเงินเดือน โบนัส และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ครูได้รับตามข้อกำหนดของกฎหมายไม่พอเพียงต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้ข้าราชการครูบางส่วนต้องทำงานพิเศษเพิ่ม ส่งผลให้เวลาพักผ่อนไม่เพียงพอและกระทบต่อการทำงานประจำของตนเองในที่สุด ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานทั้งในส่วนของเงินเดือน และค่าตอบแทนอื่น ๆ จึงถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการปฏิบัติงานในองค์กร โดยข้าราชการครูต้องการค่าตอบแทน ในอัตราที่สมเหตุผล เป็นธรรม และคุ้มกับค่าแรงที่ทำงาน รวมทั้งสวัสดิการขององค์กรทั้งส่วนของตัวเองและครอบครัว นอกจากนี้ความก้าวหน้าในวิชาชีพยังเป็น สิ่งที่ข้าราชการครูพิจารณาตัดสินใจในการปฏิบัติงานเพื่อคงอยู่ในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยฉัตร มั่นจิตร (2559) ที่ทำการศึกษาคูณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนเกาะจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ที่พบว่า

คุณภาพชีวิตการทำงานของครู ด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากภาระงานที่มีปริมาณมากทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาไม่สมดุลกับค่าตอบแทนที่ได้ ทำให้ข้าราชการครูรู้สึกว่าการทำงานมีมากกว่าเวลาส่วนตัวที่ต้องให้กับครอบครัวและสังคมรอบข้าง ทำให้ข้าราชการครูบางส่วนต้องทำงานพิเศษเพิ่ม ส่งผลให้ข้าราชการครูพักผ่อนไม่เพียงพอและกระทบต่อปัญหาสุขภาพ

3. การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูโดยรวมในระดับต่ำ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกสูงสุด คือ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาด้านการบริหารวิชาการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง กับคุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารวิชาการ เป็นภารกิจสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการสถานศึกษา ในการพิจารณาประเด็นการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนนำไปสู่การปฏิบัติของครู โดยครูมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนการสอนของตนเองให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งส่งผลโดยตรงกับโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล กล่าวคือหากมีการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นเท่าใดก็จะส่งผลให้ขีดความสามารถของครูเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) ซึ่งศึกษานโยบายการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ พบว่า การจัดการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นหน้าที่ของครูโดยครูมีอิสระในการเลือกหนังสือเรียน หลักสูตรที่จะสอนรวมถึงหลักการในการประเมินให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร โดยมีฝ่ายวิชาการเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งการให้อิสระแก่ครูในการปฏิบัติงานทำให้เกิดทักษะ และเพิ่มขีดความสามารถของครูขึ้นไปอีก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมระบบสวัสดิการให้เป็นไปอย่างยุติธรรมและเหมาะสมกับสภาพการทำงาน of ครู

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการทบทวนการมอบหมายงานให้เหมาะสม ตลอดจนให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ภาระงานของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมระบบสวัสดิการให้เป็นไปอย่างยุติธรรมและเหมาะสมกับสภาพการทำงาน of ครู

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานระหว่างข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นภาพรวมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- เจตนิพัทธ์ สุจิระกุล. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบริหารการศึกษา มคอ. 11(20), 98-109.
- ชาญณรงค์ อินอิว. (2556). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15(พิเศษ), 113-122.
- ปิยฉัตร มั่นจิตร. (2559). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู กลุ่มโรงเรียนเกาะจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพ็ญศรี เวชประพันธ์. (2557). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ. (2555). การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิจิต กิจชอบ. (2553). คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา อำเภอทับปุดจังหวัดพังงา (ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). นโยบายการศึกษา. กรุงเทพฯ : ลาดพร้าว.
- สุภาพร สิงห์ยอง. (2560). ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Cappelli, P. (2008). *Talent Management for the Twenty-First Century*. Harvard Business Review. (March).
- Dessler, G. (2004). *A framework for human resource management*. (3rd ed.). New Jersey : Pearson Prentice-Hall.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Snyderman, B.B. (2020). *The Motivation to work*. New York: Wiley.
- Walton, R.E. (1973). Quality of Working Life: What is it?. *Sloan Management Review*. 4(7), 1-45.